

Schadelijk is verder de gedwongen plaatselijke behandeling van de keel bij diphtherie, behalve bij oudere kinderen. De weerstand, die kleine kinderen tegen deze behandeling bieden, wordt bij herhaalde toepassing een oorzaak van uitputting, hartzwakte en dood. Eenvoudige tonsillaire diphtherie is gewoonlijk niet schadelijk. Bij neus-diphtherie zijn veel herhaalde irrigaties noodig. Ontstoken halsklieren moeten ruim worden geopend en antiseptisch behandeld.

De operatie van LANNELONGUE voor mikrocephalus en idiotie heeft aan de verwachtingen niet beantwoord. . . . enz. Men ziet, dat de Spreker in stede van aan zijn onderwerp getrouw te blijven een reeks van eigen opinies over verschillende onderwerpen heeft ten beste gegeven, waarvan het mij niet mogelijk is geweest het onderling verband te vatten, een onmogelijkheid, waarin, naar mij blijkt, alle verslaggevers hebben verkeerd. Wie zich voor de rede verder interesseert, wachte dus het verschijnen der Congresverslagen af.

Gelukkig dat, tot sluiting dezer laatste bijeenkomst, ons een voordracht werd voorgezet, die voldeed aan alle eischen van algemeene strekking, belangwekkenden inhoud en voltooiden vorm, en die men in het vorig nummer reeds in extenso heeft kunnen lezen. Vandaar, dat ik mij hier bepaal tot den titel:

B. J. Stokvis, (Amsterdam). *La chimie dans ses rapports avec la pharmacothérapie et la matière médicale.*

H. BURGER.

INGEZONDEN.

AAN HET HOOFDBESTUUR VAN DE NEDERL. MAATSCHAPPIJ
TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST.

M.M. H.H.!

Gij hebt in het voorlaatste nummer van het *Weekblad van het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde* (n°. 17) laten opnemen „een Rapport van de Commissie, „benoemd door het Hoofdbestuur van de Nederl. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, ter beoordeeling van het antwoord bij genoemde „Maatschappij ingekomen op de door haar in 1889 uitgeschreven prijsvraag”.

Niet tegen het feit, dat Gij U met dit Rapport vereenigd hebt, maar tegen den inhoud van het Rapport zelf wensch ik eenige bedenkingen in het midden te brengen, en ik acht mij daartoe gerechtigd, omdat niemand anders dan ik de schrijver van het bij U ingekomen antwoord is.

Ik stel mij voor het Rapport op den voet te volgen.

De overhaaste samenstelling, waarvan mijn stuk maar al te duidelijk de gevolgen vertoont, wordt verklaard door het feit, dat ik eerst op den 2den December 1893 kennis kreeg van het feit, dat Gij goedgevonden hadt, antwoorden op de in 1889 uitgeschreven prijsvraag in te wachten, in plaats van tot 1 Januari 1892, tot 1 Januari 1894. Overhaast geschreven werk zal, vooral

wanneer het komt van een niet-literator, zondigen tegen taal en stijl. Maar nu ik, na vier maanden, mijn MS. à tête reposée heb doorgelezen, durf ik rustig te beweren, dat de Commissie in haar oordeel over den vorm mijner verhandeling noch bezadigd, noch welwillend geweest is.

De logische samenhang van wat uw Commissie schrijft op het gedeelte van pag. 611, dat, wat staat tusschen de woorden: „Het tweede bezwaar” en „wat zij bij anderen gevonden hebben”, ontsnapt aan mijn begrip. Ik kan er dus alleen uit opdiepen het verwijt, „dat Schrijver in zijn ingenomenheid „met onze landgenooten, hun veel meer eer gegeven heeft dan hun toekomst, „en verzuimd heeft te onderzoeken, in hoever zij niets anders deden dan „weergeven, wat zij bij anderen gevonden hadden”. Dit laatste nu ontken ik, evenals ik ontken, dat, wat aan mijn arbeid ontbreekt, de kritiek is, of dat de kritiek, die door mij gegeven wordt, onjuist is. Ik verkeer hier in het gelukkige geval, dat de Commissie haar oordeel door voorbeelden heeft trachten te staven, en ik ben zeker wel niet onbillijk tegenover haar, wanneer ik uitga van de veronderstelling, dat zij, om haar opinie over mijn geschrijf te rechtvaardigen, eerder de sterkste, dan de zwakkere of zwakst sprekende voorbeelden of argumenten zal aangevoerd hebben.

Ik zal mij dus bepalen tot het toetsen van de bewijskracht harer argumenten.

Allereerst wordt door haar beweerd, dat reeds „VIARDEL nauwkeurige regels „voor het onderzoek aangeeft.” Voor de bewering zelve wordt door haar niet het minste bewijs geleverd, en dit zou haar ook moeilijk vallen. Ik ga verder: de bewering is valsch! Ik bezit een uitgave van VIARDEL van het jaar 1748, en zelfs hier blijven zijn commentatoren, wat het aangeven der nauwkeurige regels van het onderzoek betreft, nog ver beneden VAN DEVENTER.

Uwe Commissie zegt vervolgens: „Waar Schrijver détails citeert, daar is „ook niet altijd in het oog gehouden, of werkelijk het citaat iets oorspronkelijks bevat. Het geheele citaat op blz. 15 bijv. is niets anders dan het „zelfde wat in MAURICEAU te vinden is, enz”. Wat is nu hiervan aan? In het door mijzelf geschreven MS. heb ik 57 regels gewijd aan de diagnostiek VAN VAN DEVENTER en daarin komen 4, zegge vier regels voor, die het algemeen bekende „muyl of snuyt van een eerstgeboren hondje” bevatten en aan MAURICEAU ontleend kunnen en zullen zijn. Alleen de „muyl, enz.” is vertaald; het overige niet. Maar de andere 53 regels bevatten wenken over de diagnostiek, die men of te vergeefs bij MAURICEAU en anderen zoeken zal, of die door VAN DEVENTER in veel beteren en meer methodischen vorm dan door zijn voorgangers gegeven zijn.

Dat ik, meer dan uwe Commissie vermoedt, het oog gehouden heb, op de vraag of werkelijk een citaat iets oorspronkelijks bevat”, kan blijken uit de conclusie, die ik trek uit mijn lang betoog over het diagnostisch onderzoek. Die conclusie is deze: „Zooals men ziet, het diagnostisch onderzoek „der zwangeren werd door de Hollanders der 18de eeuw nimmer verwaarloosd. *Niet zelden* was men oorspronkelijk en *anders nam men het goede, „waar het te vinden was”.*

Als voorbeeld van onjuiste kritiek citeert uwe Commissie het volgende: „hoe weinig schoolsch of liever geschoold men was in die dagen, kan men

„niet beter bewijzen dan door het feit, dat de zeer methodische VAN DEVENTER eerst ettelijke hoofdstukken schrijft met den titel „hoe men dit en dat „door het onderslaan kan te weten komen”, voordat hij te kennen geeft, „hoe dat de verstandige vroedvrouwen haar te dragen hebben in het onder- „slaan”. Ik moet hier de vraag stellen: heb ik mij slecht uitgedrukt of heeft de Commissie slecht gelezen? Zij verwijst naar een stukje van Dr. KRUL in het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* en betoogt, dat VAN DEVENTER geen school doorloopen heeft, men van hem dus geen geschooldheid verwachten mag en dat uit het feit, dat *hij* niet geschoold was, allerminst de conclusie te trekken valt, dat *men* het in die dagen niet was. Volgens uwe Commissie zou geschooldheid slechts verkregen kunnen worden door het doorloopen van een school, misschien opgevat in den zin van een school, die een zeer gemarkeerde richting op een zeker gebied der wetenschap voorstaat. Volgens mijn meening heeft geschooldheid met het doorloopen van zulk een school niets te maken. Iemand, die bijv. op chirurgisch gebied, wat de Duitschers noemen, *selbstgeschult* is, zal onder sommige omstandigheden meer geschooldheid kunnen bezitten dan een ander, die wetenschappelijk grootgebracht is in de school van BILLROTH. Mijn bedoeling met het gezegde was dan ook niet, om te beweren, dat VAN DEVENTER niet geschoold was; hij was het volgens mijn meening in hooge mate, maar dat hij een enkele maal bezweek voor de zonde van zijn tijd, de ongeschooldheid.

De opmerking over LAMBRECHTS voorloopig ter zijde latende, kom ik aan de laatste regels van blz. 612, aldus luidende: „De citaten van PLEVIER en JOH. „MAAS op bladzijden 23 en 32 zijn geheel en *en voor een deel zelfs veel beter* (ik „cursiveer, GEYL) tefug te vinden in LEVRET's *Art des Accouchements*.” Ik moet dus deze beide Heeren ten koste van LEVRET te veel eer gegeven hebben. De lezer oordeele. Over PLEVIER schrijf ik: „PLEVIER daarentegen, die onge- „twijfeld een gedeelte, misschien wel een groot gedeelte van zijn verloskun- „dige opvoeding in Parijs opgedaan heeft en die stellig de lessen van GREGOIR „en LEVRET gevolgd heeft en zelfs, reeds in het jaar 1751 melding maakt „van enkele ideën van PUZOS (die algemeen voor den ontdekker geldt van het bimanueel onderzoek, waarvan hier sprake is) kent de methode zeer „goed.” Kan men na het bovenstaande in ernst beweren, dat ik PLEVIER ten koste van LEVRET, die werkelijk niet zoo uitgebreid over bimanueel onderzoek geschreven heeft, in de hoogte gestoken heb?

Ik moet erkennen, dat het een kleine omissie van mij is geweest, dat ik aan de door mij vermelde meeningen van MAAS, VAN DER LAAR, GALLANDAT, JACOBS en VAN DER ENDEN niet heb laten voorafgaan de volgende tirade, aan LEVRET ontleend: „il faut même attendre que la matrice soit tout-à-fait sortie „de l'énergie, pour extraire le placenta.” „Il est très-aisé de s'en assurer, „puisqu'en touchant la région hypogastrique de la malade, on trouve que „cet organe y forme une tumeur pyriforme assez dure et circonscrite.” Had ik het gedaan, ik zou vollediger geweest zijn, maar daarom ben ik *nu* niet onbillijk tegenover LEVRET en al te goedig tegenover onze Hollanders geweest. Deze maken nergens gebruik van de foutieve uitdrukking, tumeur pyriforme, en omschrijven beter de region hypogastrique, maar wat alles afdoet, voor hen is niet als voor LEVRET, het resultaat van de abdominaal pal-

patie beslissend. Zij onderzoeken de vrouw bimanuëel en zoeken nog naar andere bewijzen voor een plaats gehad hebbende contractie van den uterus.

Op blz. 613 geeft uwe Commissie te lezen: „De prolaps-behandeling van DENIJS is niet veel anders dan die, die ook reeds door MAURICEAU is aanbevolen.” Ik heb te vergeefs gegist naar de oorzaak, die geleid kan hebben tot het plaatsen dezer opmerking. Want ik heb weliswaar in mijn MS. zeer uitvoerig gesproken over de ideën, die DENIJS in zijn werk voordroeg over de aetiologie en de pathologie van den prolaps, ideën, die hij stellig en zeker niet aan MAURICEAU ontleend heeft, en waarvoor ik hem mijn lof alhoewel niet met direkte woorden, niet onthoud, maar ik heb slechts even ter loops, omdat het er bij hoorde, om door te kunnen gaan, de therapie van DENIJS gememoreerd.

Het zou, naar uwe Commissie, mij moeilijk moeten vallen te bewijzen, dat de naar MAURICEAU benoemde handgreep ten onrechte aldus genoemd wordt. Hierop wil ik voorloopig dit antwoord geven: later hoop ik de quaestie breedvoeriger te behandelen. Reeds bij GUILLEMEAU kan men lezen, dat men het hoofd van het kind extraheeren moet, „en tenant le corps d'une main et de l'autre, en mettant le doigt dans la bouche de l'enfant.”

Mijn bestrijding van de meening van VEIT zou niet in het minst bewijzend zijn. Ik neem de vrijheid, het tegenovergestelde te beweren en zal dit nader trachten aan te toonen. VEIT beweert, dat de leer der culbute, het ombuitelen van het kind in de 7de of 8ste maand, haar ontstaan zou te danken hebben aan het feit, dat in de eerste maanden der zwangerschap onnoemelijk veel meer bekkenliggingen voorkomen dan in de latere. Ik heb tegen deze opvatting van VEIT tweeërlei argumenten aangevoerd. Voor eerst heb ik nagegaan, wat dachten de lieden, die aan de leer der culbute geloofden, er zelf van, en ten tweede, door welke feiten is de leer der culbute ten val gekomen? Dit laatste is geschied, doordat de dagelijksche praktijk en de sectie-tafel bewezen, dat in elke maand der zwangerschap, zoowel in de tweede, derde als in de laatste, het hoofd veel veelvuldiger voorkomt dan het bekken. En wat de verdedigers van de leer zelf dachten, heb ik, om niet te citatenrijk te worden, aan slechts één citaat, dat men echter een weinig nauwkeurig lezen moet, trachten duidelijk te maken. Het is een citaat van GORIS en luidt: „Nu dient bij uitnemen theyt het Vroedwif „haar getijde wel te kavelen, wetende, dat al over eenige dagen den bovenbuyk der swangere eenigsins is geslonken en ingevallen, omdat het kind *wél* „(ik cursiveer, hij bedoelt met het hoofd naar beneden) na het Bekken „(Pelvis), dat is na beneden is gekeert (dat in sommige vrouwen somtyts wel „vier of vijf weken, in andere wel twe maanden voor de verlossing geschiet).” Mag men nu zoo maar voetstoots zeggen, dat mijn bestrijding niet in het minst bewijzend is?

De bestrijding van KRUL zou niet anders dan een onjuiste conclusie uit een enkele verkeerd begrepen zin zijn. Ook met deze uitspraak uwer Commissie kan ik mij niet vereenigen. Het moge waar zijn, dat ik een enkelen zin uit het stuk van Dr. KRUL verkeerd begrepen heb, de vele andere zinnen heb ik zeer goed begrepen, en het was de inhoud van deze, die de aanleiding werd, dat ik het waagde, niet den Heer KRUL te bestrijden, maar dezen een wenk te geven.

In het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde*, dato 12 September 1891, komt voor een verhandeling, getiteld: „ABRAHAM TITSINGH, Harrewarrerijen en scher-
„mutselingen tusschen Amstels Doctoren en chirurgen, in verband met het
„Gildewezen” *geschetst* door Dr. R. KRUL.

Het stukje begint met de volgende woorden: „Wijlen onze ISRAËLS ge-
„tuigde vóór een twintigtal jaren, dat ABRAHAM TITSINGH DOOR JELLE BANGA
„zeer naar waarheid is geschetst. Bij het *bestudeeren* echter van het *tijdvak*
„waarin gene leefde, bleek mij, dat BANGA zich herhaaldelijk vergist, vooral
„in de lastige chronologie, zijn *Achillespees*. ABRAHAM nu kan alleen begrepen wor-
„den in verband met de *Amsterdamsche Genees- en Heelkundige toestanden dier*
„*dagen, waarvan geen geschiedkundig overzicht bestaat. In de*
„*volgende regelen wordt getracht er een schetsje van te geven.*” Hierna volgt
het schetsje en dan besluit Dr. KRUL op de volgende wijze: „Latere schrij-
„vers over geneeskunde hebben het niet gewaagd de „schriften van TITSINGH
„te lezen”, zegt BANGA. *De omvangrijke taak kan trouwens van niemand gevergd*
„*worden; daarom zij het genoeg — immers 1) de bronnen dezer studie*
„*(die van Dr. KRUL zelf, G.) op te sommen zou een paar blad zijden*
„*vullen — te verwijzen naar de werken van ABRAHAM TITSINGH en zijn tijd-*
„*genooten, naar BANGA, ISRAËLS en DANIELS*”.

En zou er nu één lezer zijn, die het bovenstaande gelezen en in zich
opgenomen hebbende, tot een andere conclusie komt dan deze: de studie
zelf van Dr. KRUL, die zich bevinden moet tusschen het eerst en het laatst
geciteerde, kan slechts geleverd zijn door iemand, die noch tijd noch moeite
ontzien heeft om orgineel te wezen, zelfs waar het als hier een zeer moeilijk
werk betreft. *Ik* nu was door het lezen van de Diana van TITSINGH en het
vergelijken van wat deze schreef en wat later, ter verbetering van BANGA,
door Dr. KRUL geschreven werd, tot de conclusie gekomen: Archiefstudien
mooi, het bestudeeren van een zeker persoon, door het bestudeeren van het
tijdvak, waarin hij leefde, prachtig! maar laten wij het ons niet al te moei-
lijk willen maken: het tijdvak kan ons veel leeren, maar de persoon zelf
leert ons *misschien* hetzelfde en hier in casu *zeker* spoediger. Ik heb mij
daarom veroorloofd in het MS. het volgende te schrijven: „En daarom ben
„ik het niet met KRUL eens, die, zich aansluitende bij wat BANGA beweert,
„zegt: „Die omvangrijke taak kan trouwens van niemand gevergd worden;
„daarom zij het genoeg te *verwijzen* naar de werken van ABRAHAM TITSINGH
„en zijn tijdgenooten, naar BANGA, ISRAËLS en DANIELS”. Hoe omvangrijk ook
de taak en hoe vervelend zij moge zijn, de historicus mag zich daardoor
niet laten afschrikken; hij moet tot zelfs kemelen slikken, als hij met dien
arbeid nader tot de waarheid komen kan.

„Indien KRUL, vóór het schrijven van zijn verhandeling, ABR. TITSINGH.
(*Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* n°. 11, 1891) van mijn gevoelen was geweest,
dan zou hij den Schrijver, dien hij in het kader van zijn tijd wilde beschou-
wen, *eerst zelf gelezen hebben*, en daardoor te weten gekomen zijn, dat niemand
anders dan ABR. TITSINGH „de Amsterdamsche Genees- en Heelkundige toe-
„standen dier (en ook van vroegere) dagen, *waarvan geen geschiedkundig over-*

1) Dat „immers” maakt hier een zeer vreemde figuur.

„*zicht bestaat*” (wèl te weten volgens Dr. KRUL, bijvoeging van 2 Mei, beschreven heeft op een wijze, die door hemzelf niet is verbeterd geworden.

De chronologische fouten, die later door BANGA begaan zijn (volgens KRUL is chronologie de Archillespees van BANGA) vindt men, indien de opgaven van KRUL te betrouwen zijn, niet bij TITSINGH terug. KRUL klopt overal met TITSINGH”.

Meer heb ik niet gezegd: maar mag ik dat niet zeggen, indien de Heer KRUL mij niet met de stukken in de hand aantoonen kan, dat ik de waarde van zijn verhandeling naar aanleiding van de feiten, door TITSINGH in de Diana meegedeeld, onderschat?

Nog maakt uwe Commissie de opmerking, dat ik de Hollandsche obstetrici (waarom niet, en gynaekologen) vertroetelend behandeld heb. Ik ontken het feit, maar zou mijn geheele verhandeling moeten ontleden, om U te kunnen overtuigen.

Zooals gij zult kunnen bemerken, heb ik van alle grieven, die door uwe Commissie tegen mijn geschrift zijn aangevoerd, slechts twee onaangeroerd gelaten. Het was mijn doel niet, ze niet te bespreken. Daarom nog het volgende:

Ik heb mij schuldig gemaakt aan „*vermenging* van zaken, die niets met „elkaar te maken hebben”. Dat is een appreciatie, waar ik de mijne, die van geheel anderen aard is, zou kunnen tegenover stellen. Ook zou ik mij kunnen beroepen op het „alles in alles” van MULTATULI, maar daar deze vermoedelijk als gezaghebbend persoon zal gewraakt worden, beroep ik mij op niemand minder dan PETRUS CAMPER zelf. Als niet fantaiseerend historischrijver, heb ik zijn studie getrouwelijk gevolgd. De zoo zeer gewraakte „*vermenging* van zaken” is dus oorspronkelijk niet door mij, maar door PETRUS CAMPER begaan, maar toch durf ik ze geheel voor mijn rekening te nemen; want indien mij de samenhang, die door uwe Commissie niet is bespeurd geworden, niet duidelijk ware geweest, ik zou zeker de beteekenis van CAMPER als human gerechtelijk-geneeskundige op een andere plaats, als geschied is, in het licht hebben gesteld.

En wat nu de opmerking over mijn aanhaling nit AMOS LAMBBECHTS betreft, indien ik met de methode door uwe Commissie gevolgd, vrede kon hebben, ik zou, naar aanleiding daarvan, het *mea culpa* uitspreken. Want ik heb erger gezondigd, dan mijn beoordeelaars met reden konden vermoeden. Zij toch hadden allen grond om aan te nemen, dat ik „de Hollandsche vertaling „van GUILLEMEAU, die in 1598 verscheen”, niet kende, niet gelezen had, omdat ik het voor de studie, die mij bezighield, niet noodig vond er kennis van te nemen. Want, wat men niet zoo spoedig vermoeden zou, het tegen mij aangevoerde citaat is niet genomen uit het verloskundige werk van GUILLEMEAU, maar ontleend aan een zuiver chirurgischen arbeid, getiteld: J. GUILLEMEAU, De Fransoysche Chirurgie, of alle de manuele operatiën der chirurgie, met diversche Figuren, ende onder ander eenighe nieuw-gevonden Instrumenten — Wt den Fransoyschen, overgheset door CAROLUM BATTUM. Dordrecht, s. J. CANIN, 1598, waarin volgens v. SIEBOLD fragmentarisch over de verloskunde gesproken wordt. Dit neemt niet weg, dat ik voor mijn vergrijp in de oogen uwer Commissie, niet als verzachtende omstandigheid onkunde mag aanvoeren; ik heb misdreven door nalatigheid, nalatigheid

wel is waar verklaarbaar uit de groote haast, waarmee ik gedwongen was mijn werk ineen te zetten, maar niettemin nalatigheid. In een uitvoerig excerpt, dat ik al vóór jaren van het bekende werk van GUILLEMEAU, „*De l'heureux accouchement des femmes*, etc. 1609” gemaakt heb, had ik kunnen lezen, dat bij la môle venteuse de buik sterker gespannen, maar zachter op het gevoel is dan bij de vleeschmola en dat „en frappant dessus, il résonne „comme un tabourin”. Maar, zooals ik reeds gezegd heb, niet uit vooringenessen met mijn landgenooten heb ik deze uiting van GUILLEMEAU onvermeld gelaten, evenmin als ik, om hun meer eer te geven dan hun toekomst, van AMOS LAMBRECHTS heb meêgedeeld, dat hij op den buik klopte, om de al of niet aanwezigheid van gassen te constateeren.

Want nu nog zelfs na de opmerking uwer Commissie komt mij diens uitlating belangrijk genoeg voor om vermeld te worden in een geschrift, dat o. a. bijdragen leveren wil voor den stand van het obstetrisch en gynaekologisch weten van een zekeren tijd. Niets zal mij aangenamer zijn, dan dat ik, al is het ook door de studie van anderen te weten kom, dat verschillende Schrijvers vóór en na LAMBRECHTS evenveel of meer en beter over deze quaestie geschreven hebben dan hij zelf. De mededeeling van één der data uit de ontwikkelingsgeschiedenis van ons vak zal dan goede vruchten gedragen hebben. Ik ben reeds herhaalde malen in de gelegenheid geweest, mij zelf of anderen te corrigeeren of te completeeren en heb dat ook nu weer, in het aan U gezonden MS. gedaan zonder aanzien des persoons, alleen om der wille van de zaak. Maar zulke verbeteringen en aanvullingen zullen nog langen tijd noodig blijven, tenzij er spoedig vele krachten in het perk treden, om onwaar te maken, wat nu nog waar is, het feit namelijk, dat de geschiedenis der obstetrie en gynaekologie in ons vaderland nog zoo goed als ongeschreven is.

Ik eindig derhalve, maar niet zonder protest tegen de wijze, waarop nog door uwe Commissie van mij geciteerd wordt: „Niet het feit, dat de geschiedenis van een zeker vak een enkel maal rectificaties behoeft als de hierboven „aangevoerde, maar, dat aan elk harer onderdeelen ingrijpende verbeteringen „moeten worden aangebracht, voor zij ten naastenbij de werkelijkheid weer „geeft, bewijst, dat zij tot nu toe een zeer stiefmoederlijke behandeling genoten „heeft.” In het verband waarin het hier staat, zou het den schijn kunnen opwekken, alsof ik mij tot bovenstaande verzuchting had laten verlokken naar aanleiding van de door uwe Commissie ter sprake gebrachte kleinigheden. Dezen schijn wil ik vermeden hebben. Het waren veel belangrijker zaken, die mij deze uiting in de pen gaven. Maar juist van de belangrijkste zaken uit mijn stuk, zaken, die eigenlijk mijn stuk vormen, heeft de Commissie met geen woord melding gemaakt. Men zou, haar hoorende, niet vermoeden dat ik zeer uitvoerig geschreven heb over de diagnose en therapie der retroflexio uteri gravidi, zooals zij door DENIJS geleerd werd, over de bimanueele therapie, die het eerst en zeer correct door VAN DEVENTER is beoefend geworden, over de intra-uterine behandeling, die geinaugureerd door ROONHUIJSE, in haar verschillende vormen door de Hollanders der 18de eeuw vrij algemeen beoefend werd, over de leer der ligging van het foetus, zooals die door de Hollanders wetenschappelijk gegrondvest werd, over de leer der versie, zooals

die zich in de handen van den praktikus vervormde (vooral VAN DEVENTER, DENIJS, CAMPER). Nog andere even belangrijke zaken heb ik, hoewel minder uitvoerig, in mijn MS. aan het licht of ter sprake gebracht. Van dit alles bij de Commissie geen woord. Haar kritiek is aangevallen op de accessoires van mijn stuk, maar heeft het stuk zelf niet behandeld, en reeds daarom heb ik, meen ik, het recht, deze te recuseeren. Met verschuldigde hoogachting heb ik de eer te zijn

Dordrecht, 2 Mei 1894.

Uw dw. dn.

Dr. GEYL.

FERRATINE — IJZERALBUMINAAT.

De gewoonte, langzamerhand in zwang gekomen, om nieuwe geneesmiddelen met empirische namen te doopen, heeft ontegenzeggelijk haar goede zijde. Zij heeft echter ook een bedenkelijke zijde, n.l. deze, dat zulke namen aangaande de samenstelling van het middel niets zeggen én de kans bestaat, dat onder een nieuwen naam een oude bekende wordt binnengeloodst.

Zonder twijfel is dit het geval met het door de (vroeger uitsluitend chinine-) fabrikanten BOEHRINGER & SOEHNE in den handel gebrachte *ferratine*, waarvan in een referaat in n°. 12 van dit *Weekblad* sprake is.

Reeds de mededeeling, dat het praeparat „kunstmatig uit ijzer en kippen-„eiwit” bereid is, en de opmerking dat SCHMIEDEBERG de verbinding als *ferrialbuminezuur* (= *ferrialbuminaat*) beschouwt, doen vermoeden, dat wij hier eenvoudig met ijzeralbuminaat te doen hebben. De overige eigenschappen bevestigen dit vermoeden. Het ijzeralbuminaat, dat door mij tien jaar geleden in de geneeskunde is ingevoerd, heeft dezelfde merkwaardige eigenschappen.

Door verdunde zuren wordt de verbinding uit de oplossing neergeslagen; de praecipitaten zijn in verdunde ammonia of in andere alkaliën oplosbaar.

Zwavelammonium geeft in de oplossing geen neerslag, doch kleurt deze donkergroen.

Bij electrolyse der ammoniakale oplossing wordt aan de negatieve pool geen ijzer, maar waterstof afgescheiden.

„Een belangrijke ervaring bij den mensch” heeft geleerd, dat het ijzeralbuminaat geen stoornis in de maag- en darmfunctie geeft.

Men ziet: wat van ferratine als iets nieuws wordt verteld, is „alles schon „da gewesen”.

Vreemd is het alleen, dat van de „volkomen assimileerbare ijzerverbinding” een hoofddeugd genoemd wordt, dat ze door zwavelwaterstof (langzaam) wordt ontleed, en dat „eenigszins grootere hoeveelheden” moeten worden aangewend, omdat bij te kleine dosis door het maagzuur, en de zwavelwaterstof, in het darmkanaal de kans op resorptie niet groot genoeg zou zijn. Vreemd klinkt dit laatste, omdat het eventueel in de maag, ook door aanwezig chloornatrium, neergeslagen ijzeralbuminaat door het alkalische darm-sap (vermoedelijk na gedeeltelijke peptonisatie) toch weer in oplossing komt.